

Zadání pro semináře z obecné části mezinárodního práva veřejného I
Ak. rok 2007/2008
Případ EICHMANN
Odpovědnost státu

Adolf Eichmann (1906-1962) ve své funkci vedoucího referátu Gestapa pro židovskou otázku sehrál hlavní roli při zatýkání, deportaci a vyvraždění téměř šesti miliónů Židů. Na konferenci ve Wannesee dne 20. 1. 1942 dostal na starost „konečné řešení židovské otázky“. Eichmann mj. vehementně podporoval zavedení plynových komor, které považoval za účinnější než hromadné popravy. Koncem války však dokázal proklouznout spojeneckými liniemi a uprchl. Od května 1945 nikdo netušil, kde se ukrývá. Ačkoliv byl Eichmann označen za válečného zločince, žádná vláda ani žádná mezinárodní instituce po něm nepátrala za účelem jeho předání do rukou spravedlnosti.

V roce 1957 izraelské tajné služby získaly informace o možném pobytu Eichmanna v Argentině. Na základě těchto informací byla zahájena přísně tajná akce izraelské tajné služby – Mosadu. Členové speciálně vyčleněného komanda pracovali bez oficiálního krytí izraelskou stranou na odhalení Eichmanna, který se v Argentině skrýval pod příjmením Klement. Posléze ho tajně unesli a propašovali z Argentiny do Izraele, kde ho předali soudním orgánům. Žádná ze zainteresovaných zemí (oba německé státy; státy, na jejichž území byly činy genocidy páčány; ani stát, jejichž občané byly oběti „konečného řešení židovské otázky“) neprotestovala proti jurisdikci izraelských soudů. Eichmann byl obžalován z genocidy a válečných zločinů proti lidskosti před zvláštním soudem v Jeruzalémě. Dne 2. prosince byl Eichmann odsouzen k trestu smrti oběšením. Poté, co byla zamítnuta všechna odvolání, byl Eichmann dne 31. 5. 1962 popraven. Byla to jediná poprava v dějinách státu Izrael.

Celá akce je zahalena rouškou utajovaných informací. Zprvu se uvádělo, že jelikož tehdy byla v Argentině u moci vojenská diktatura, izraelská vláda z politických důvodů veřejně nedoznala, že při Eichmannově únosu operoval Mosad s jejím vědomím. Celá akce se prezentovala jako akce nezávislé skupiny Židů vedených snahou předat Eichmanna justičním orgánům. Poté se připustilo, že celá akce byla schválena izraelskou vládou, a že německá vláda předala Mosadu informace, které nakonec vedly k Eichmannovu dopadení. Tento fakt byl nejprve prezentován tak, že Fritéz Bauer, židovský právník, který zastával funkci státního prokurátora ve spolkové republice Hesensko, jednal sám z vlastní iniciativy. Ovšem později se prokázalo, že jednal ve spojení s německou vládou. Po odtajnění veškerých informací a podle protagonistů celého případu, celou tajnou operaci schválil izraelský premiér David Ben Gurion. O akci věděla ministerstva spravedlnosti a zahraničí. Celá operace byla vedena ve jménu morálky a spravedlnosti. Izrael celou situaci předběžně posoudil tak, že je v souladu se zákonem soudit osobu, která byla dopravena do Izraele proti své vůli. Izrael oznámil, že je legitimním představitelem židovského lidu a jelikož se bude jednat o zločinech spáchaných na židovském lidu, je pouze Izrael oprávněn vynést rozsudek

Argentina podala stížnost k Radě bezpečnosti, že ze strany Izraele došlo k jasnému porušení argentinské suverenity. Rada bezpečnosti prohlásila, že „činy jako projednávaný případ, které se dotýkají suverenity členských států a přispívají k mezinárodním třenicím mohou, jestliže budou opakovány, ohrozit mezinárodní mír a bezpečnost“. Rada bezpečnosti vyzvala vládu Izraele k reparaci v souladu s Chartou OSN a pravidly mezinárodního práva. Argentina nepožadovala návrat Eichmanna. V srpnu 1960 vlády Argentiny a Izraele vyřešily danou

situaci společným komuniké "to regard as closed the incident which arose out of the action taken by citizens of Israel, which infringed the fundamental rights of the State of Argentina".

Otázky:

- 1) Jaké jsou podmínky pro vznik odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování?
- 2) Došlo unesením Eichmanna k porušení nějakého mezinárodněprávního závazku?
- 3) Je chování členů tajného komanda přičitatelné státu Izrael z hlediska mezinárodněprávní odpovědnosti?
- 4) Jednal Mosad jako orgán státu Izrael? Jednalo tajné komando jako orgán *de facto* státu Izrael?
- 5) Za jakých okolností je stát odpovědný za jednání soukromých osob?
- 6) Jak bude stát odpovídat za jednání osoby v postavení veřejného činitele jednajícího *ultra vires*?
- 7) Na jakém právním základě mohl izraelský soud Eichmanna soudit?

Povinná literatura:

- 1) Malenovský, J., *Mezinárodní právo veřejné, jeho obecná část a poměr k vnitrostátnímu právu, zvláště k právu českému*, 4. vyd., MU – nakl. Doplněk, Brno, 2004, str. 272 – 300.
- 2) Čepelka, Č., Šturma P., *Mezinárodní právo veřejné*, Eurolex Bohemia, Praha 2003, str. 553 – 566.
- 3) Návrh článků o odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní chování (2001), In: POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 2.vydání, Praha, C.H. Beck, 2004, str. 7.
- 4) Deklarace zásad mezinárodního práva týkajících se přátelských vztahů a spolupráce mezi státy. (1970), In: POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J.: *Obecné mezinárodní právo v dokumentech*. 2.vydání, Praha, C.H. Beck, 2004, str. 3.
- 5) Rezoluce RB č. 138 (1960) (<http://www.un.org/documents/sc/res/1960/scres60.htm>)

Doporučená literatura:

- 1) ILC Commentary to the Responsibility Draft Articles, Report of the ILC on its 53rd Session, A/56/10, chp. IV.E.2 (2001)
- 2) Kapitola o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování v jakékoliv zahraniční učebnici
- 3) *EICHMANN V. ATTORNEY-GENERAL OF ISRAEL*, Supreme Court of Israel (1962) 136 I.L.R. 277
- 4) *ATTORNEY GENERAL OF ISRAEL v. EICHMANN*, Trial Court Decision 36 Intl. L. Rep. 5 (Israel, Dist. Ct. Jerusalem 1961)